

Agnieszka Pawłowska

Możliwości zastosowań technik informacyjnych w ośrodkach decydowania politycznego

Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio K, Politologia 23,
305-315

1995/1996

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

1) zarządzanie, tj. sprawowanie kontroli nad organizacją i jej otoczeniem poprzez szybki dostęp do właściwej informacji o działaniach bieżących;

2) planowanie, tj. przewidywanie niekontrolowanych wypadków poprzez dostęp do analiz oraz prognoz;

3) decydowanie, tj. kontrolowanie sytuacji decyzyjnej poprzez dostęp do pierwszorzędnej i precyzyjnej informacji.

W ramach ośrodka decyzyjnego można wyróżnić następujące fazy procesów informacyjnych, wiążących się z podejmowaniem decyzji politycznych:

- „1. Faza rozważania ewentualności podjęcia decyzji,
 - a) informacja wstępna (zarysowanie sytuacji, sprecyzowanie potrzeby),
 - b) określenie kierunków poszukiwań i możliwości wyboru.
- I. Sprecyzowanie celowości podjęcia decyzji.
 2. Faza przygotowania do podjęcia decyzji,
 - a) informacja wyprzedzająca,
 - b) dyskusja, konsultacja, konfrontacja opinii i stanowisk.
- II. Podjęcie decyzji.
 3. Faza współorganizowania realizacji decyzji,
 - a) informacja uzasadniająca decyzję, objaśniająca ją i precyzująca ogólne warunki realizacji,
 - b) informacja wykonawcza.
- III. Realizacja decyzji.
 4. Faza określania wyników, następstw i perspektyw,
 - a) informacja sprawozdawcza,
 - b) informacja weryfikująca skutki decyzji i oceniająca jej następstwa”.²

Infotechniki są stosowane w każdej z wymienionych faz procesu decyzyjnego. Faza wstępna — rozważanie ewentualności podjęcia decyzji — charakteryzuje się wykorzystaniem informacji pochodzących z baz danych. Wspomagają one realizację funkcji ośrodka decyzyjnego w następujący sposób:

1) zarządzanie — gromadzenie informacji o potrzebach otoczenia społecznego, identyfikacja problemów, przygotowywanie propozycji zaspokajania potrzeb oraz rozwiązywania ewentualnych konfliktów;

2) planowanie — analiza socjoekonomiczna charakterystyki populacji, przewidywanie potrzeb i oczekiwań obywateli, planowanie działań;

3) decydowanie — uzasadnianie podejmowanych decyzji, wartościowanie projektów, analiza elektoratu, stymulowanie otoczenia do implementacji decyzji, analiza następstw podejmowanych decyzji.³

² M. Szulczewski, *Informacja i współdziałanie*, Warszawa 1982, s. 72.

³ K. L. Kraemer, W. H. Dutton, A. Northrop, *The Management of Information Systems*, New York 1981, s. 270–271.

Banki danych działające dla potrzeb rządu, administracji publicznej i organów samorządowych zawierają informacje o otoczeniu tychże, tj. charakterystykę demograficzną populacji danego terytorium, charakterystykę ekonomiczną — dane o zasobach, przemyśle, mieszkalnictwie, sieci transportowej, zagospodarowaniu terenu, usługach itd. W latach 80. powstał zintegrowany system banków danych, tzw. system zarządzania bazami danych (DBMS — *Data Base Managing System*). Jest to program obsługi informacji, instalowany w ramach jednej organizacji. Użytkownicy baz danych w ramach jednej instytucji mają wspólny dostęp do tych samych rekordów. Informacja dostępna menedżerom, decydentom i personelowi pochodzi z tego samego źródła, gwarantującego użytkownikom informację wiarygodną i pełną. Systemy tego typu najczęściej spotykamy na szczeblu lokalnym administracji, są to tzw. systemy informacji o terenie. DBMS są dużymi i kosztownymi pakietami, wymagającymi sprzętu o znacznej pojemności oraz specjalistycznej obsługi technicznej. Z tych względów nie są to jeszcze systemy powszechnie w Polsce używane.

Najpowszechniej wykorzystywanymi bazami danych są bazy dotyczące populacji, gospodarki gruntami oraz ewidencja pojazdów zmechanizowanych. Ich wykorzystanie jest zorientowane głównie na realizację celów zarządzania, a w mniejszym stopniu na planowanie i cele polityczne. Bazy danych wspomagają operacje ubiegania się o grunty lub o pomoc finansową władz centralnych w celu realizacji inwestycji lokalnych. W dalszej kolejności wspomagają one przygotowanie raportów dla władz wyższego szczebla. Inne zastosowania baz danych wiążą się z tradycyjnie rozumianym planowaniem: analiza społeczności lokalnej w kierunku uściślenia jej problemów i potrzeb; planowanie przestrzenne, urbanistyczne, rozwijanie sieci usług *etc.*

W kolejnej fazie procesu decyzyjnego — w fazie przygotowania do podjęcia decyzji — przydatne są następujące systemy informacyjne:

1) INFORMATYCZNE SYSTEMY ZARZĄDZANIA (*MIS Management Information Systems*) — systemy te łączą założenia teorii organizacji i zarządzania z teorią komunikacji i przetwarzania danych, wspomagają one rutynowe decyzje poprzez modelowanie sytuacji decyzyjnej i dostarczanie danych istotnych z punktu widzenia podejmowanej decyzji. Systemy te są efektywne w warunkach parametrycznej sytuacji decyzyjnej.⁴

2) SYSTEMY ZARZĄDZANIA INFORMACJĄ (*IMS — Information Management Systems*) — systemy wspomagające zarządzanie zasobami informacyjnymi organizacji. Na zasoby informacyjne składają się dokumenty, dane

⁴ Parametryczna sytuacja decyzyjna to taka sytuacja, której parametry są znane oraz określone jest prawdopodobieństwo ich uaktywnienia.

o rozwoju organizacji, biblioteka lub centrum informacyjne, księgowość, centrum komputerowe z podporządkowanymi mu jednostkami przetwarzania informacji.

3) SYSTEMY WSPOMAGAJĄCE DECYZJE (DSS — *Decision-Support Systems*) — o ile informatyczne systemy zarządzania wspomagają rozwiązywanie problemów ustrukturyzowanych — tj. takich, w których wszystkie zmienne są określone, a sposób rozwiązywania problemu ma charakter rutynowy — o tyle DSS wspomagają decydowanie w sytuacji strategicznej⁵, niepowtarzalnej, wymagającej intuicji i myślenia kreatywnego. DSS są najbardziej przydatne na wysokim szczeblu decydowania. Systemy te wspomagają procesy decyzyjne poprzez szczególną prezentację danych, nie zaś ich przetwarzanie.

4) SYSTEMY EKSPERTOWE — spełniają funkcje systemów wspomagających decydowanie, ich dodatkowym wymiarem jest sztuczna inteligencja. Systemy te różnią się od pozostałych tym, że nie operują cyframi, lecz symbolami, co daje efekt symulacji myślenia człowieka — eksperta lub decydenta.⁶ Systemy ekspertowe „charakteryzują się umiejętnością zbierania wiadomości i ich zrozumienia, umiejętnością wykorzystania wiadomości do zrozumienia faktów oraz zachodzących pomiędzy nimi relacji i na tej podstawie przeprowadzenia rozumowania prowadzącego do rozwiązania określonego problemu”.⁷

Podjęcie racjonalnej decyzji wymaga wiedzy o: 1) jej celach, 2) alternatywnych drogach osiągnięcia tych celów, 3) prawdopodobnych konsekwencjach wyboru każdej z tych alternatyw. Decydent musi mieć informacje na temat każdego z wymienionych etapów dochodzenia do ostatecznej decyzji. Większość sytuacji decyzyjnych w polityce ma charakter strategiczny, toteż warunkiem koniecznym podjęcia właściwej decyzji jest ocena prawdopodobieństwa wystąpienia czynników determinujących sytuację decyzyjną. Zaletą komputerów jest zdolność uwzględnienia praktycznie nieograniczonej liczby zmiennych, łączenia ich w różne konfiguracje, określanie prawdopodobieństwa ich występowania.

Pierwotnym celem systemów informacyjnych jest przygotowanie decydenta do podjęcia decyzji politycznej, tzn. przedstawienie mu możliwych kierunków rozwoju sytuacji powstałej w następstwie podjętej decyzji. Celowi temu służą komputerowe programy modelowania rzeczywistości politycznej.

⁵ Jest to taka sytuacja, której parametry nie są kontrolowane przez ośrodek decyzyjny, nie jest też znane prawdopodobieństwo ich uaktywnienia się.

⁶ A. Debons, E. Horne, S. Cronenweth, *Information Science. An Integrated View*, Boston 1988, s. 77–82.

⁷ Z. J. Pietraś, *Sztuczna inteligencja w politologii*, Lublin 1990, s. 105.

Programy te są obecnie integralną częścią procesu decyzyjnego, szczególnie w materii planowania ekonomicznego. W latach 60. rząd Stanów Zjednoczonych uznał modele komputerowe za podstawowe narzędzie planowania makroekonomicznego. Od tamtego czasu, w ciągłym użyciu są dwa systemy modelujące:

1. TRIM (*The Transfer Income Model — Model Przepływu Dochodów*), jest modelem symulującym następstwa realizacji programów opieki społecznej. TRIM składa się z dwóch podprogramów: a) bazy danych personalnych, ze szczególnym uwzględnieniem statusu ekonomicznego, b) zestawu podprogramów oceniających predyspozycje obywateli do uczestnictwa w programach pomocy społecznej oraz oceniających stopień wywiązywania się obywateli z zobowiązań podatkowych. W powszechnym użyciu jest udoskonalona wersja programu — MATH (*MicroAnalysis of Transfer to Households*).⁸

2. DRI (*The Data Resources Incorporated National Econometric Model*) — jest to model ekonometryczny powstały w 1960 roku i od tej pory najpowszechniej stosowany w kształtowaniu makroekonomicznej polityki USA. Model służy prognozowaniu rozwoju ekonomicznego w najbliższej przyszłości, symuluje także następstwa prowadzonej przez rząd polityki gospodarczej. DRI składa się z trzech komponentów: bazy danych, modelu, usług ogólnych. O powodzeniu tego programu zadecydowały: rozmiary bazy danych, jej wszechstronność, różnorodność źródeł informacji; rodzaj oprogramowania, umożliwiający dostęp do programu użytkownikom mniej sprawnym w obsłudze komputerów; towarzyszące modelowi usługi informacyjne. Zaletą modelu DRI jest częstotliwość jego uaktualniania — co miesiąc wprowadza się tam przeciętnie około 150 poprawek.⁹

Modele TRIM, MATH i DRI stosowane są do następujących celów:

- a) ocena prawdopodobnych kosztów wykonania programów opieki społecznej;
- b) przygotowywanie corocznego budżetu państwa;
- c) ocena wpływów różnych zmiennych (np. partykularnych interesów) na sytuację finansową państwa;
- d) symulacja realizacji różnych opcji politycznych i na tej podstawie projektowanie działań społecznych.

Użyteczność systemów ekspertowych dostrzeżono głównie w ich umiejętności symulowania następstw decyzji możliwych do podjęcia. Zdolność

⁸ *Datawars. The Politics of Modelling in Federal Policymaking*, K. L. Kraemer et al., New York 1987, s. 47–53.

⁹ *Ibid.*, s. 64–65.

operowania danymi, zestawiania zmiennych wewnętrznych i zewnętrznych w różne konfiguracje uznana została za istotne zalety modeli komputerowych.

Systemy ekspertowe służą również potwierdzeniu prezentowanych opinii politycznych i nawet ci politycy, którzy uznają bardzo ograniczoną użyteczność systemów ekspertowych w procesie decyzyjnym, sięgają po nie, by nie być pozbawionymi informacji, w której posiadaniu znajdują się być może ich przeciwnicy polityczni.

Systemy ekspertowe są doskonałym źródłem argumentów przydatnych w trakcie prowadzenia debat, negocjacji czy gier politycznych. Dostarczają one informacji służącej jasnemu określeniu stanowisk w debacie politycznej, co jest tym bardziej istotne, im bardziej złożona jest sytuacja decyzyjna. Systemy ekspertowe pomagają w uporządkowaniu analizy sytuacji decyzyjnej. Systemy prognozujące i projektujące umożliwiają przetestowanie różnych scenariuszy decyzyjnych oraz określenie następstw podejmowanych decyzji.

W sytuacji, gdy konsensu nie można osiągnąć tradycyjnymi metodami, systemy ekspertowe wspomagają rozwiązywanie konfliktów społecznych. Poprzez symboliczne ujęcie rzeczywistości proces rozwiązywania konfliktu ogniskuje się na faktach, opiniach i następstwach debaty politycznej, pomijając aspekt personalny polemiki politycznej. Modelowanie jest środkiem „bezpiecznego” zaangażowania spierających się stron w proces decyzyjny, a co za tym idzie obciążenie ich współodpowiedzialnością za podjętą decyzję. Dzięki modelowaniu komputerowemu możliwe jest dokładne i pełne przedstawienie opcji decyzyjnych, modele dostarczają również kryteriów oceny tychże opcji. Modele dostarczają też nowej, niepodważalnej, bo relatywnie obiektywnej informacji. Informacja ta jest środkiem przekonania stron w konflikcie o konieczności przystania na jedno, optymalne rozwiązanie. Oczywiście modele komputerowe mogą pełnić rolę „mediatorów” w konfliktach społecznych tylko wtedy, gdy strony zaangażowane w nich respektują autorytet wiedzy eksperckiej, reprezentowanej przez model.

Jakkolwiek przydatność systemów ekspertowych w procesie decyzyjnym jest niepodważalna, nie sposób pominąć ich wad i niedogodności związanych z ich zastosowaniem. Jedną z nich jest oprogramowanie. Dane przetwarzane i generowane przez program są częstokroć niereprezentatywne, nieadekwatne i niepełne. Zauważalne są błędy systemów ekspertowych wynikające z nieprawidłowej reprezentacji relacji strukturalnych pomiędzy zmiennymi. Jednakże nieadekwatność modeli do symulowanej przez nie rzeczywistości nie musi wynikać z tkwiących w nich błędów, np. trafność prognoz generowanych przez modele jest trudna do określenia, gdyż rzeczywistość,

którą modele symulują ma charakter dynamiczny, natomiast systemy ekspertowe z opóźnieniem reagują na zmianę rzeczywistości społecznej. Wyniki symulacji mogą także wpływać na zachowania uczestników symulowanej sytuacji, co w dalszym stopniu wpływa na trafność pierwotnej prognozy. W takim wypadku trudno jest stwierdzić, czy błąd w prognozie powstał w wyniku reakcji nań systemu, czy też błędu tkwiącego w samym modelu.

Każdy system ekspertowy opiera się na jakiejś teorii ekonomicznej, społecznej lub politycznej. Teorii takich jest wiele, każda z nich ma swoich zwolenników i przeciwników. Nietrudno jest więc zakwestionować trafność prognoz generowanych przez modele z pozycji teorii odmiennej od tej, na której model się opiera.

W końcu, istotna dla implementacji modelu jest akceptacja informacji wygenerowanych przez system, jako istotnych dla procesu decyzyjnego. Najwyższą akceptację polityków uzyskują systemy symulujące lub modelujące wąski odcinek rzeczywistości. Czym model ogólniejszy, starający się objąć jak największy zakres rzeczywistości, tym większe są wątpliwości, co do trafności generowanych przez niego informacji.

Podjęcie decyzji oraz jej implementacja są wspomagane przez systemy informacyjne ogólnie nazwane systemami wspierającymi decydowanie (*Decision Support Systems* — DSS). Ich celem jest „koordynacja” sądów i opinii decydenta z ekspertyzami wygenerowanymi przez system ekspertowy. Sposób i wykorzystanie tych systemów zależy wyłącznie od decydenta. Trudno jest ocenić, w jakim stopniu system ekspertowy wpłynął na dokonanie jednego spośród wielu możliwych wyborów. Ogólnie znana jest prawidłowość, że im mniej klarowne są poglądy decydenta na dany problem, im słabsza jego orientacja w sytuacji decyzyjnej oraz im większa otwartość na różne opcje wyboru, tym większe oddziaływanie informacji wygenerowanych przez system ekspertowy. Natomiast w sytuacji, gdy decydent ma jasny obraz sytuacji decyzyjnej oraz jest przekonany o konieczności podjęcia określonej decyzji, siła oddziaływania ekspertyz komputerowych jest znikoma.

Powyższy wariant wykorzystania systemów wspierających decydowanie polityczne ogranicza się do interakcji elementów: systemu ekspertowego oraz decydenta. Nie jest to jednak jedyny wariant zastosowania DSS. Systemy wspierające decydowanie polityczne „wbudowane” w skomputeryzowany system konferencyjny (CCS — *Computerized Conferencing System*) są środkiem wspierającym komunikację grupową oraz decydowanie grupowe. Znaczenie tego systemu pozwolą nam docenić rezultaty badań procesu komunikowania w organizacjach społecznych, według których od 40% do 90%

czasu decydenci poświęcają na komunikowanie się (werbalne i pisemne).¹⁰ Nie zamierzamy oceniać tutaj efektywności decydowania indywidualnego bądź grupowego, pragniemy jedynie wskazać na możliwości zastosowania techniki informacyjnej do tego ostatniego.

Wiele argumentów przemawia za zastosowaniem komputerów w decydowaniu grupowym. Komputery „ogniskują” komunikację interpersonalną na przedmiocie decyzji, „porządkują” proces komunikacji interpersonalnej, w zależności od stopnia złożoności problemu, jak też „precyzują” treść komunikatów poprzez tworzenie algorytmów.

Wprowadzenie komputera jako medium komunikowania wewnątrzgrupowego umożliwia uporządkowanie procesu przepływu i akumulacji danych związanych z przedmiotem decyzji. Rezultaty zastosowań systemów wspierających proces decyzyjny w grupach wskazują, że przy zastosowaniu systemów komputerowych poprawia się „jakość” podejmowanych decyzji. Komunikowanie za pośrednictwem komputera jest skierowane na podjęcie optymalnej decyzji (optymalnej z punktu widzenia ekspertów, a nie polityków), przyczynia się do wzrostu wypowiedzianych opinii i wymiany informacji. W komunikowaniu takim zanika prawie zupełnie dążenie do osiągnięcia konsensu (obecne w komunikowaniu *face to face*). Jakkolwiek komunikowanie za pośrednictwem elektronicznych mediów zawiera w sobie pewne elementy emocjonalne, nie występują w nim zachowania mające na celu obniżenie napięcia (śmiech i żart w komunikowaniu *face to face*). Tak więc komputerowe systemy wspierające decydowanie grupowe wpływają pozytywnie na jakość decyzji, lecz nie tworzą, a raczej osłabiają więzi partnerskie w grupie decyzyjnej.¹¹

Rola techniki informacyjnej w samym akcie podjęcia decyzji politycznej jest, rzecz jasna, niewielka — decyzję podejmuje człowiek, maszyna dostarcza mu jedynie niezbędnych do tego aktu informacji. Maszyna wspomaga natomiast proces implementacji decyzji. Zastosowanie techniki informacyjnej stwarza szczególne warunki organizacyjne dla ostatniej fazy procesu decyzyjnego. Obok omawianych już banków danych operacje administracyjne wspomagane są również przez systemy zarządzania informacją.

Systemy zarządzania informacją są to takie systemy komputerowe, które wspierają rutynowe czynności rządu i administracji publicznej, zawierające informacje o personelu tychże oraz o działaniach podejmowanych przez poszczególne agendy rządowe i jednostki administracyjne różnych szczebli. Po-

¹⁰ M. Turoff, S. R. Hiltz, *Computer Support for Group Versus Individual Decision*, „IEEE Transactions on Communications” 1982, Vol. 30, s. 82.

¹¹ *Ibid.*, s. 87.

dobnie jak bazy danych, również systemy zarządzania informacją współuczestniczą w wykonywaniu funkcji zarządzania, planowania oraz realizacji celów politycznych. Wymienionym funkcjom odpowiadają następujące zastosowania systemów zarządzania informacją:

1) zarządzanie — kontrola działań osób oraz jednostek administracji publicznej, kontrola dochodów, wydatków oraz stanu wyposażenia;

2) planowanie — alokacja zasobów rzeczowych i ludzkich, planowanie działań, przewidywanie stanu finansów administracji, optymalizacja działań;

3) polityka — odpowiadanie na prośby i skargi obywateli, uzasadnianie podjętych decyzji administracyjnych.¹²

Systemy zarządzania informacją wspomagają działania administracyjne poprzez wykonywanie niektórych prostych funkcji, np. przyjmowanie telefonicznych zgłoszeń nagłych wypadków i organizowanie pomocy, przydzielanie personelu do poszczególnych zadań, operacje finansowe. Systemy zarządzania informacją umożliwiają również przewidywanie następstw działań podejmowanych przez poszczególne jednostki administracyjne, wyznaczanie priorytetów organizacyjnych, organizowanie i kontrolowanie działań administracji.

Zastosowanie systemów zarządzania informacją w planowaniu ogranicza się do śledzenia funkcjonowania istniejących procedur administracyjnych i oceniania ich przydatności w realizowaniu zadań administracji.

O przydatności technik informacyjnych w procesie decyzyjnym zadecydowała dotychczasowa praktyka ośrodków decyzyjnych, w których strukturze znalazły swoje miejsce systemy komputerowego przetwarzania informacji. Szczególną szansę dla owocnych zastosowań systemów komputerowych w Polsce widzimy w lokalnych ośrodkach decyzyjnych. Rozwój samorządności oraz wolnego rynku opartego na własności prywatnej stwarza zapotrzebowanie na informacje o terenie (populacji, gruntach, nieruchomościach). Wydaje się niemożliwe sprawne zarządzanie sprawami miasta i gminy bez dostępu do kompleksowej i wiarygodnej informacji. Taki dostęp gwarantują komputerowe bazy danych oraz systemy zarządzania informacją. Systemy ekspertowe w wydatny sposób wspomagają decyzje dotyczące zarówno gospodarki przestrzennej, jak i struktury budżetu miasta i gminy. Jakkolwiek na szczeblu lokalnym czynione są starania, by stworzyć system informacji o terenie, to trzeba będzie nań jeszcze poczekać. Zbudowanie takiego systemu informacyjnego zabrało władzom lokalnym w państwach zachodnich

¹² K. L. Kraemer, W. H. Dutton, *The Interests Served by Technological Reform. The Case of Commuting*, „Administration & Society” 1979, Vol. 11, No 1, s. 87.

kilka lat. Biorąc pod uwagę niedostatek środków, jakimi dysponują samorządy terytorialne w Polsce, czas oczekiwania na pierwszy system informacji o terenie może się wydłużyć.

SUMMARY

The phases of the informational processes in the decision-making centres were enumerated. The prospects of application of data bases during the introductory phase of decision-making were presented. Some other information systems were characterized: Management Information Systems, Information Management Systems, Decision-Support Systems, Expert Systems. The use of computer modelling in the federal government of the U. S. was outlined. The adoption of expert systems in the process of problem-solving and group decision-making was explained. Some remarks on the hindrances of expert systems were made. The relations between the decision-maker and computer were taken on account. The role of the Information Management Systems in the accomplishment of political decisions summed up the article.

Recenzje. Polemiki. Sprawozdania

Reviews. Polemics. Reports

Barbara Krauz-Mozer i Władysław Szostak: *Teoria polityki. Podstawy metodologiczne politologii empirycznej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 1993, s. 111.

Politolodzy w Polsce pod koniec XX wieku, rozwijając swoją dyscyplinę naukową, winni przyjąć za priorytetowe dwa zadania. Po pierwsze — należy koniecznie i zdecydowanie przewyciężyć negatywne następstwa dominacji filozofii marksistowskiej w naukach społecznych i wyzwolić się od wpływów ideologicznych. Po drugie — podjąć zintegrowane poszukiwania podstaw metodologicznych politologii w celu określenia paradygmatu badawczego właściwego dla tej nauki. Politologia wychodzi bowiem ze stadium metodologicznego eklektyzmu i uzależnienia od innych, „starych” nauk, takich jak historia, prawo, socjologia czy filozofia.

Powyższe dwie przesłanki tworzą swoisty imperatyw dla współczesnych badań politologicznych, wymuszający refleksję metodologiczną, a w jej ramach poszukiwanie paradygmatu badań politologicznych. W tym zawiera się też uzasadnienie, dla którego warto przeanalizować pracę Barbary Krauz-Mozer i Władysława Szostaka; tym bardziej, że B. Krauz-Mozer już zaistniała wśród politologów podejmujących trud rozważań metodologicznych.¹ Innym powodem skłaniającym do krytyki tejże pracy jest nadanie jej waloru podręcznika dla studentów nauk politycznych, będącego wprowadzeniem do metodologicznych podstaw nauki o polityce uznanych za istotną część programu teorii polityki. Realizacja zarówno propedeutycznych zadań stawianych przed tym przedmiotem, jak i kształtowanie konkretnych i realnych umiejętności z zakresu metodologii jest podwójnie skomplikowana.

Z jednej strony metodologia badań politologicznych rozumiana jako dyscyplina politologii nie uległa w Polsce wyraźnej krystalizacji, a ponadto można się zgodzić z konstatacją autorów recenzowanej pracy, że dotychczasowe opracowania są „zbyt szerokie oraz mało

¹ Zob. B. Krauz-Mozer, *Metodologiczne problemy wyjaśniania w nauce o polityce*, Kraków 1992.